

ריפוי טראומה אינדיבידואלית וקולקטיבית בעזרת דיאלוג אדם-חיה

ד"ר ענת בן-יונתן¹

(שותפה בצוות המוביל של "דיאלוג לחיים")

מתקפת השבעה באוקטובר הותירה את החברה הישראלית מדממת וקרועה, בעוד מאות אזרחים וחיילים נרצחו באכזריות, אחרים נחטפו, מאות אלפים פונו מבתיהם ורבים נהרגו ונפצעו במהלך המלחמה שפרצה מאז. קהילות שלמות עדיין מרוסקות מכאב ככל שהמצב מתפתח, ואזרחי ישראל ממתנינים במתח בזמן שהאזור ממשיך להיות על סף מה שעלול להתפתח למלחמת עולם שלישית.

בתקופות קשות אלו, לבעלי חיים תפקיד משמעותי בתהליך ריפוי הטראומה הקולקטיבית הלאומית שעוברת החברה הישראלית. ביחס לקשרים בין אדם לחיה, העדויות מצביעות על כך שגם בעלי חיים מושפעים בצורה משמעותית ממלחמות שמנהלים בני אדם בינם לבין עצמם, ומתפתחת מציאות של "טראומה משותפת" לבני אדם ולבעלי חיים אחרים. בעוד שהקשר בין אדם לחיה בתקופות של קונפליקטים ואסונות מדגיש את התלות ההדדית ביניהם - ועשויות להיות לו השלכות פסיכולוגיות, מעשיות ואתיות עמוקות - כאשר גם בני אדם וגם בעלי חיים אחרים סובלים מקשיי המלחמה, יחסים אלו עשויים להיות חשובים עוד יותר.

מחקרים מצביעים² על היעילות של טיפול הנעזר בבעלי חיים לריפוי טראומה הקשורה למלחמה - בין אם עבור לוחמים או אזרחים - וכן על איכויות הריפוי של הקשר עם בעלי חיים במקרים של טראומה קולקטיבית. תוכניות של טיפול הנעזר בבעלי חיים ממנפות כוח זה לתמיכה באנשים שנפגעו מטרומה הקשורה למלחמה. מעבר לכך, נמצא כי מפגש עם בעלי חיים שחוו בעצמם טראומה סייע אף יותר לתהליך הריפוי של בני אדם שעברו טראומה. מחקרים אלו מדגימים את התרומות הייחודיות שמציע הטיפול הנעזר בבעלי חיים בזמנים של "טראומה משותפת".

הספרות האקדמית מתמקדת בתפקידם של בעלי חיים בריפוי טראומה אינדיבידואלית בקרב בני אדם, הן בישראל והן בעולם, עם אנשים המתמודדים עם מגוון אתגרים - כולל נוער בסיכון, חולי סכיזופרניה, וילדים נפגעי התעללות והזנחה. טיפול בעזרת בעלי חיים הוכח כגישה יעילה בהתמודדות עם ילדים ומבוגרים הסובלים מטרומה ותסמיני פוסט-טראומה, ומצביע על כך שעצם הקשר עם בעלי חיים מגביר את הנכונות של אנשים להשתתף בטיפול וכן את ההנאה שלהם ממנו. יתרה מכך, מעורבותם של בעלי חיים בטיפול מפחיתה מצוקה ודיכאון, מעוררת אמפתיה וסוציאליזציה ומייצרת תחושות של קבלה.

¹ ד"ר ענת בן יונתן היא חוקרת של יחסי אדם-חיה, מרכזת-שותפה של תכנית קולר מנמון לזכויות ורווחת בעלי חיים בפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן, ועמיתת הוראה בתחום לימודי אדם-חיה בפקולטה למדעי הרוח ע"ש לסטר וסאלי אנטין, אוניברסיטת תל אביב; יו"ר משותפת של קהילת יחסי אדם-חיה בישראל ותברה בוועדה המארגנת של הפורום לקשרי אדם חיה בישראל; חברת ועד מנהל בעמותה לחקלאות מודרנית.

² לפירוט אודות מחקרים עכשוויים המגבים את הנתונים המוצגים בטקסט, ראו במסמך המתורגם לאנגלית

במילים אחרות, בעלי חיים תורמים לרווחתם הפיזית והנפשית של בני האדם, גם אם לא נעשה מאמץ מודע לריפוי.

חלק גדול מהכתיבה התיאורטית אודות טיפול הנעזר בבעלי חיים מנסה להסביר את השפעותיו באמצעות התמקדות בתכונות של בעלי חיים כתורמים לטיפול, וממקם אותם ככלי לשינוי קוגניטיבי, רגשי והתנהגותי. אולם הספרות על אינטראקציות בין אדם לחיה בכלל, ועל טיפול הנעזר בבעלי חיים בפרט, עוברת מפרספקטיבה אנתרופוצנטרית שכזו - המתמקדת אך ורק בצרכים האנושיים - לגישה יותר אקולוגית, המכירה בחשיבות הקשר בין אדם לחיה, ולוקחת בחשבון את התרומה של קשרי אדם-חיה לבני אדם ולבעלי חיים כאחד, כמו גם לסביבותיהם הרחבות יותר, באופן המבטיח מפגש הולם ומתחשב לצרכיהם ולרווחתם של האדם והחיה כאחד.

פרויקטים מסוג זה, השמים במרכז היבטים של הדדיות בין אדם לחיה בטיפול, מזוהים לעתים קרובות עם גישות עכשוויות כמו "בריאות אחת" או "רווחה אחת", ומאמצים היבטים של הדדיות בין אדם לחיה במחקר כמו גם בפרקטיקה. פרספקטיבה כזו משקפת סטנדרטים אתיים ומוסריים גבוהים יותר של הקשר בין אדם לחיה, ויש לה פוטנציאל לקדם רווחה טובה יותר עבור כל חברי המערכת האקולוגית, ובכך חיים יותר בריאים וברי קיימא על פני כדור הארץ.